

משום דקרייר שמתקשה בשרא דבהמה מלמעלה, וחייא, ולעולם אין גזעו מחליף.

ובכל זאת אמר עולא: דבר תורה — עור אדם טהור!?

ומשינין: כי איתמר דעולא — אסיפא איתמר:

דתנן התם בסיפא: וכולן, כל העורות שמטמאים כבשרן, שעבדן או שהילך בהן כדי עבודה — טהורין, לפי שבטלו מתורת בשר, הויז מעור אדם.

ועל כך אמר עולא: דבר תורה — עור אדם כי עבדו טהור. ומה טעם אמרו חכמים טמא — גזרה שמא יעשה אדם עור אביו ואמו שמיחין.

ותו פרכינן: והרי בשר, דגזעו מחליף, ובכל זאת טמא!?

ומשינין: אמר מר בר רב אשי: בשר שניטל נחשב אין גזעו מחליף. לפי שאינו מתרפא כולו לגמרי כבעבר, אלא נעשה מקומו צלקת.

שנינו במשנה: אבל הזוב אינו מטמא אלא כשהוא לח.

והוינן בה: זוב — מנלן בכלל שהוא מטמא?

ומשינין: דתניא: "זובו טמא" — לימד על

הזוב שהוא טמא.

והלא דין הוא שיטמא מקל וחומר, בלא צורך שיכתב במפורש בתורה?

כי אם לאחריים, האדם שיוצא ממנו הזוב, הוא גורם טומאה, לעצמו — לא כל שכן!

שעיר המשתלח יוכיה, שגורם טומאה לאחריים, למשלחו במדבר לעזאזאל — והוא השעיר עצמו עצמו טהור, על אף שמתרסק ואינו נשחט. לפי שדחיתו מהצוק שהיא מצוה, נחשבת לשחיטה המטהרת מידי נבילה [אך לא מתירה באכילה].

אם כן, אף אתה אל תתמה על זה, שאע"פ שגורם הזוב טומאה לאחריים — הוא עצמו טהור.

ולכן, תלמוד לומר: "זובו טמא" — לימד על הזוב שהוא טמא.

ואימא: הני מילי שמטמא הזוב במגע, אבל במשא — לא, מידי דהוה אשרין, שמטמא במגע אך אינו מטמא במשא!?

אמר רב ביבי בר אבוי: במגע לא איצטריך קרא — דלא גרע הזוב משכבת זרע המטמאת במגע.

כי איצטריך קרא — למשא⁽¹⁰⁾. נה-ב

והוינן בה: ואימא: במשא — מטמא הזוב אדם ובגדים; ואילו במגע, רק אדם —

טומאה בדילי טפי משום שחמור עליהם טומאה טפי. ב. עור המת אינו נאסר בהנאה. והריטב"א אינו מסכים עם תירוצו זה.

10. הקשו התוס' [ד"ה כ"י] שגם למשא אין צריך

הרי מת אסור בהנאה [הריטב"א מוסיף שאם שערו אסור בהנאה, אף שאינו מטמא, כל שכן עורו. מיהו דעת הרמב"ם הלכות אבל [יד כא] ששער המת אינו אסור בהנאה].

ומתריצים ב' תירוצים: א. משום גזירת

למה לי?

אמר רב יהודה מדסקרתא: איצטריך, כי סלקא דעתך אמינא: שעיר המשתלח יוכיח — שגורם טומאה לאחרים והוא עצמו טהור.

ואי משום "הזב את זובו" — הוה אמינא דההוא קרא לא להיקש הזוב לזב אתא אלא למניינא הוא דאתא, ולמדרש מיניה את דין סדר ראיות הזב:

זוב — חד, זובו — תרתי, וכתוב בתריה "לזכר", ללמד שבשתי הראיות הראשונות הוא אינו נטמא בראיית אונס, שאינו מטמא כמו אשה.

ובשלישי — אקשיה רחמנא לנקבה, למימר שבראיה שלישית הוא נטמא אפילו באונס, ומתחייב מכוחה בקרבן.

מטמא, אבל בגדים שעל הנוגע — לא לטמא, מידי דהוה אמגע נבלה שאינה מטמאה במגע אלא את האדם הנוגע ולא את הבגדים שעליו, ואילו כשנושאים נבילה היא מטמאה את הנושא וגם את בגדיו. בעוד שהזב עצמו מטמא אפילו בנגיעה את הנוגע בו לטמא בגדים שעליו.

ומשינין: לא סלקא דעתך לומר כן.

דתניא: אחרים [רבי מאיר] אומרים: "הזב את זובו לזכר ולנקבה" — מקיש זובו לו. מה הוא, הזב עצמו — לא חלקת בין מגעו למשאו לטמא אדם ולטמא בגדים, אף זובו כן⁽¹¹⁾.

והשתא דנפקא לן מ"הזב את זובו" — "זובו טמא" שלמדנו ממנו לעיל דין טומאת הזוב,

דלהא הוצרכה הגמרא להיקשא לזב. ובחידוד הלכות ובספר מי נפתוח [פרפר כו-ג] הקשו על מה שכתב הרמב"ם שטמא בכל שהוא, הרי בסוגיא מבואר שהזיבה טמאה משום שלא גרעה משכבת זרע, ואם כן, הדין נותן שתהיה שיעורה לטמא כשכבת זרע, שהיא בכעדשה, כפי שפסק הרמב"ם הלכות אבות הטומאות [ה א]. ואי נימא שטמא בכל שהוא, מנלן דקרא "זובו טמא" בא למשא, ואולי הוא בא לרבות נגיעה בזיבה בכל שהוא, ולמשא לא ידעינן. ומה שהביא הכס"מ מקור שטמא בכל שהוא מריש פרק יוצא דופן, כבר העירו ששם לא אשכחן אלא לענין טומאת ראייה. אך לענין שהזיבה עצמה מטמאה בכל שהוא, מנלן.

ובמי נפתוח רצה לומר, דלא אשכחן שיהיה דבר שיטמא במשהו ולא יטמא במשא, ואין הכי נמי כוונת הגמרא בסוגיין למילף מקרא שייטמא במגע במשהו, אלא בהכרח שאם מטמא במשהו גם מטמא במשא. וראה עוד להלן.

קרא, דלא גרע משכבת זרע של זב, דילפינן [ב"ק כה א] מקל וחומר שטמאה אף במשא: מה טהור בטהור, דהיינו רוק של אדם טהור שהוא טהור, מכל מקום בזב רוקו טמא מדין מעיינות הזב בין במגע ובין במשא, אם כן, שכבת זב שהוא טמא אף באדם טהור, אינו דין שיהא טמא בזב, שהוא טמא בין במגע ובין במשא.

ומתריצים התוס' [ראה מהר"ם ומהרש"א], שהקל וחומר הנ"ל אינו אלא במי שכבר נעשה זב קודם ראיית הקרי, אבל הכא הנידון הוא בזוב שעל ידי ראייתו נעשה לזב בעל ב' ראיות, ובמצב זה ליכא להאי קל וחומר.

11. כתב הרמב"ם משכב ומושב [א יב]: זובו של זב אב מאבות הטומאות כזב, שנאמר "זובו טמא הוא", ומטמא במגע ובמשא בכל שהוא. ויש להעיר, שמהכתוב "זובו טמא" ילפינן רק לטמא במשא אבל עדיין לא ידעינן שהוא אב הטומאה כזב שטמא אף אדם ובגדים במגע,

הילכך, כתב רחמנא "זוכו טמא".

והשתא דאמר רחמנא "זוכו טמא הוא" ולמדת ממנו את עיקר טומאת הזוב — דרוש ביה נמי האי דרשה מ"הזוב את זוכו" שאין לחלק בין מגע הזוב לבין משאו.

שנינו במשנה: והרוק.

והוינן בה: רוק — מנלך דמטמא?

ומשנינן: דתניא: "זכי ירוק הזב בטהור".

יכול יהיה טמא אע"פ שלא נגע הרוק בטהור?

תלמוד לומר: "בטהור" — עד שיגע בטהור.

אין לי שמטמא אלא רוקן של זב. כיהו וניעו היינו, ליחה היוצאת מגרונו או מבית החזה [ראה תוס'] ומי האף שלו — מניין?

תלמוד לומר "זכי ירוק", ודריש מו"ו יתירה.

אמר מר: יכול אע"פ שלא נגע.

ותמהינן: מזהיבא תיתי שיטמא הטהור מבלי שיגע בו הרוק?

ומשנינן: סלקא דעתך אמינא: נילף בגזירה שוה "רוק רוק" מיבמה, מה התם — אע"פ דלא נגע, אף הכא נמי דלא נגע.

קא משמע לך.

והוינן בה: ואימא: הני מילי — שמטמא הרוק של זב כמגע, אבל כמשא — לא, מידי דהוה אשריך!?

אמר ריש לקיש, תנא דבי רבי ישמעאל: אמר קרא "בטהור" — מה שביד טהור,

אפילו אינו נוגע אלא רק נושאו בידו, טמאתי לך.

ואימא: כמשא — מטמא הרוק של זב אדם ובגדים.

כמגע — אדם לטמא, בגדים — לא לטמא, מידי דהוה אמגע נבלה?!

אמר ריש לקיש, וכן תנא דבי רבי ישמעאל: אמר קרא "בטהור". ודרשין מ"בטהור" — טהרה שטהרתי לך במקום אחר, טמאתי לך כאן!

ואיזה זה טהרה שטהרתי לך במקום אחר?

זה מגע נבלה, שטיהרתי לך מטומאת בגדים של הנוגע בה, וטמאתי כמגע ברוקו של זב.

ותו הוינן בה: ואימא דהכי אמר רחמנא: טהרה שטהרתי לך במקום אחר, כמשא דשריף, שאינו מטמא במשא — טימאתי לך כאן ברוקו של זב שיטמא במשא.

ולעולם אין הזוב מטמא אלא רק דומיא דנבילה, לטמא אדם אבל לא לטמא בגדים שעליו?!

ומשנינן: אם כן, נכתוב קרא "באדם", ונדרוש במה שביד אדם, דהיינו טומאת משא, שהתמעט ממנה שרץ, נוהגת בזוב.

מאי "בטהור" — שמע מינה תרתי: א. טומאת משא כזוב נלמדת מהאות ב"ת ש"בטהור". ב. טומאת מגע לטמא אפילו את בגדי הנוגע נלמדת מהמילה "טהור".

שנינו במשנה: ומי האף.

מאי מי האף?

דרך הפה! ואם כן גם דמעת העיין תחשב כמעין כמו מי האף לפי שיכולה להגרר דרך הפה?

ומשנינן רב סבר: נהי דזיהרא, סם המות, נפיק בגרירה דרך פיו, אבל דמענתא גופא — לא נפיק דרך פיו, ולפיכך אינה חשובה מעיין.

תא שמע: תשעה משקין הזב הן:

הזיעה, וחליחה פרוחה, והריעי — טהורין מכלום.

דמעת עינו, ודם מגפתו, מכתו, וחלב האשה — מטמאין טומאת משקין, ברביעית.

אבל זובו, רוקו, ומימי רגליו — מטמאין טומאה חמורה⁽¹³⁾.

ואילו מי האף לא קתני.

אמר רב: בנגררין, שמוציאן האדם בגרירה, דרך הפה. וטומאת מי האף היא — לפי שאי אפשר למי האף בלא צחצוחי הרוק.

ורבי יוחנן אמר: אפילו בנגררין דרך החוטם.

אלמא קסבר רבי יוחנן כי גם מי האף — מעיין הוא. ורחמנא רבייה מ"כי ירוק" — כל דדמי לרוק⁽¹²⁾.

ורב, נחשוב נמי דמעת עינו משום דאמר רב: האי מאן דבעי דלפתמיה לעיניה [להתעוור] — ליכחול מעובד כוכבים. ולוי אמר: האי מאן דבעי דלימות — ליכחול מעובד כוכבים. משום שמניח העובד כוכבים סם המות בחומר שכוחל בו את העיין.

ואמר רב חייא בר גוריא: מאי טעמא דרב דלא אמר כלוי "האי מאן דבעי דלימות" — הואיל ויכול לגררין לסמי המות ולהוציאן

לסוגייתא כאן, ושם נוסף "אבל זובו רוקו ומימי רגליו מטמאין טומאה חמורה בכל שהוא". הרי מפורש לדינו של הרמב"ם שזובו מטמא אף בכל שהוא ולא רק בראייה. אמנם ראה ברמב"ם משכב ומושב [א טז], ולגירסתו שם מבואר שאין מקור לזיבה עצמה שמתמאה בכל שכן, אלא למעיינות הזב.

ורש"י [שם] כתב: רוקו בכל שהוא, דכתיב "וכי ירוק הזב בטהור", וזובו ומי רגליו ילפינן מרוקו במסכת נדה בפרק דם הנדה. ובפתחי נדה תמה, דבשלמא מי רגלים, אף שמבואר לקמן דילפינן מקרא "זובו טמא וזאת", מכל מקום חשיב, דילפינן מרוק, כדלהלן בגמרא, שמשום דהוי דומיא דרוק שמתעגל ויוצא הוא דילפינן מקרא לרבות מי רגליים. אבל זובו לא

12. מבואר שנחלקו רב ורבי יוחנן אם יש למי האף דין מעיין הזב או לא. וראה ברשב"א שנחלקו אם הוא מתעגל ויוצא וחוזר ונבלע כרוק או לא.

מקשה הרשב"א, לרב דאמר נגררין דרך הפה ומשום שאי אפשר בלא צחצוחי הרוק, היכי מרבינן לעיל בברייתא מ"וכי ירוק", הרי זה רוק עצמו, ולא מריבויא. ומתוך, שהוצרך לרבות, דאי לא, הוה אמינא שאינו מטמא אלא רוקו הגמור, אבל צחצוחי הרוק כלל לא, דהפרש יש בין גוף הדבר לצחצוחין כדאמרינן [כב א] זיבה גמורה סותרת שבעה, צחצוחי זיבה יום אחד.

13. ראה סוגיית הגמרא כריתות [יג ב] שמקבילה

והרי אפשר ללמוד זאת בקל וחומר:

והלוא דין הוא, ומה רוק של זב, הבא מהפה שהוא מקום טהרה, טמא.

מימי רגליו של זב הבאים ממקום טמא — א-11
אינו דין שיהו טמאין?

דם היוצא מפי האמה של זב גמור יוכיה, שבא ממקום טמא — וטהור. אף אתה אל תתמה על זה, שאע"פ שבא ממקום טומאה — יהיה טהור.

תלמוד לומר "זובו טמא, וזאת תהיה טומאתו" — לרבות מימי רגליו של זב לטומאה.

דם היוצא מפי האמה של זב — מנלן דטהור?

דתניא: יכול יהא דם היוצא מפיו של זב יהיה כרוק היוצא מפיו, ודם היוצא מפי האמה של זב יהיה כזוב היוצא ממנו, ויהיו טמאין?

תלמוד לומר "זובו טמא הוא".

הוא — טמא, ואין דם היוצא מפיו ומפי האמה טמא, אלא טהור.

והוינן בה: ואיפוך אנא, ונרבה את הדם ונוציא את מימי הרגליים!?

בשלמא לרב לא קתני — דלא פסיקא ליה באופן מוחלט למתני, כי זימנין דאתי דרך הפה, וזימנין דאתי דרך החוטם.

אלא לרבי יוחנן דאמר אפילו נגררין דרך החוטם — ליתני!?

ומשנינן: ולטעמיך — כיוונו וניעו מי קתני?

אלא: תנא רוק וכל דאתא מרבויה.

הבא נמי — תנא רוק, וכל דאתא מרבויה.

דמעת עינו — דכתיב "ותשקמו בדמעות שלישי". אלמא דמעות משקה נינהו.

ודם מגפתו — דכתיב "ודם הללים ישתה". וגם דם מכה נחשב למשקה, כי מזה לי קטליה כוליה, מזה לי קטליה פלגיה.

חלב האשה — דכתיב "ותפתח את נאד החלב ותשקהו"⁽¹⁴⁾.

מימי רגליו — מנלן דמטמאים טומאה חמורה?

דתניא: "זובו טמא — וזאת תהיה טומאתו", דמשמע שבא הכתוב דבר נוסף — לרבות מימי רגליו לטומאה.

ושמא תאמר: לשם מה יש צורך בפסוק לרבות מי רגליים של זב לטומאה חמורה?

לכאורה אינה בכלל מעיינות, והיאך כללם רש"י יחד? ראה עוד להלן.

14. ראה תוס' הרא"ש, וכן כתב הר"ש [מכשירין ו ז] שהכריחו כי כל הני קראי אינם אלא אסמכתא שאינם מטמאים אלא מדרבנן, כי אילו הוו מטמאים מהתורה היה שיעורן במשהו

נזכר כלל בגמרא שנלמד מרוק, ולעיל ילפינן לה מקרא מיוחד, ואדרבה, להלן בסוף הסוגיא מקשינן שנלמד שאר משקין מזוב, דאף שאין מתעגל ויוצא יהיו טמאים.

עוד יש לעיין כמה שפירש רש"י כאן [ד"ה טומאה חמורה] "אדם ובגדים דמעיינות הן". בשלמא רוק ומי רגליים המה מעיינות, אך זיבה,